

Odborný komentář: Porodnické násilí a právo

Mgr. Anna Štefanidesová

Pojem „porodnické násilí“

Porodnické násilí je odborný pojem, který pochází ze zahraničí (původně *“obstetric violence”*), kde se tento jev vyskytuje stejně jako u nás. Termín pochází z latinské Ameriky, kde je například ve Venezuele zakotven legislativně. S termínem pracuje například ve své zprávě z roku 2019 zvláštní zpravodajka OSN Dubravka Šimonovič¹, v minulých letech rozhodl Výbor pro odstranění diskriminace žen (CEDAW) o dvou případech porodnického násilí², a v českém prostředí se v oficiálních dokumentech poprvé vyskytl ve vládní Strategii rovnosti žen a mužů na léta 2021 – 2030³. Pojem patří do problematiky reprodukčních práv a velmi úzce souvisí se základními právy jako je například právo na respektování soukromého a rodinného života včetně

¹ SIMONOVIC, D. *A human rights-based approach to mistreatment and violence against women in reproductive health services with a focus on childbirth and obstetric violence : note / by the Secretary-General*. 2019.

Dostupné z:

<https://policycommons.net/artifacts/127145/a-human-rights-based-approach-to-mistreatment-and-violence-against-women-in-reproductive-health-services-with-a-focus-on-childbirth-and-obstetric-violence/>

² Viz Spain needs to combat obstetric violence. 2020. Dostupné z:

<https://www.ohchr.org/en/press-releases/2020/03/spain-needs-combat-obstetric-violence-un-experts> nebo Spain responsible for obstetric violence. 2022. Dostupné z:

<https://www.ohchr.org/en/press-releases/2022/07/spain-responsible-obstetric-violence-un-womens-rights-committee-finds>

³ Strategie pro rovnost žen a mužů pro léta 2021-2030, str. 61. Dostupné z:

https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/Aktuality/Strategie_rovnosti_zen_a_muzu.pdf

ochrany tělesné integrity nebo právo na rozhodování o vlastním těle. Na litigační i odborné úrovni se porodnickému násilí dlouhodobě věnují advokátky Zuzana Candigliota⁴ a Adéla Hořejší⁵.

Systémovost a institucionálnost

Jde o systémové institucionální násilí. To znamená, že se neděje z pohnutky ublížit, ale mnohdy nevědomě, vlivem systému, ve kterém jsou zdravotníci vzděláváni, ve kterém následně vykonávají svou profesi, a který toto chování považuje za normální.

Profesorka Helena Haškovcová, která se zabývá lékařskou etikou, definuje institucionální násilí tak, že je „...způsobené systémem (tedy institucemi, jejich normami a postupy), který byl původně budován s naprosto opačným záměrem.“⁶ Zároveň můžeme institucionálnost spatřovat v nemocniční hierarchii a zajetých rutinních praktikách, které jsou předávané stále dál v rámci praxe.

Druhy porodnického násilí

Následující dělení vytvořila právnička Sandra Pašková⁷. Vycházela přitom z dělení autorek Diany Bowser a Kathleen Hill z Harvardské univerzity a doplnění autorek podle slovenské publikace Ženy – Matky – Telá, ty pak upravila pro české prostředí.

- a) Fyzické násilí
- b) Péče poskytovaná bez informovaného souhlasu
- c) Nerespektování soukromí a intimity
- d) Nedůstojné zacházení a emocionální násilí
- e) Diskriminace na základě specifických atributů klientky
- f) Odmítnutí poskytnutí zdravotní péče
- g) Zadržování ve zdravotnických zařízeních
- h) Poškození vztahové vazby dítěte s jeho matkou

Jedním z nejčastějších problémů v českém prostředí je péče poskytovaná bez informovaného souhlasu. Informovaný souhlas musí splňovat dvě podmínky, a to že je informovaný a svobodný⁸. Odpovědnost za rozhodnutí o péči leží na ženě, nikoliv na poskytovateli zdravotní péče, ten odpovídá pouze za odborné provedení. Odpovědnost za dítě a rozhodování za něj pak opět leží na zákonném zástupci, což vyplývá z občanského zákoníku a § 35 zákona o zdravotních službách, kromě výjimečných případů, které výslovně stanoví zákon.

Financováno z projektu Rodím v klidu bez násilí, podpořeného ÚV ČR 2022, i.č. GE220027

⁴ CANDIGLIOTA, Z. Zdravotníci nerespektovali rodičku a provedli zákroky bez jejího souhlasu. Dostupné z: <https://llp.cz/blog/zdravotnici-nerespektovali-rodicku-a-provedli-zakroky-bez-jejeho-souhlasu/>

⁵ Zastupovala například případ: Zdravotníci nerespektovali rodičku a provedli zákroky bez jejího souhlasu. Dostupné z: <https://llp.cz/blog/zdravotnici-nerespektovali-rodicku-a-provedli-zakroky-bez-jejeho-souhlasu/>
HOŘEJŠÍ, A. Porodnické násilí. Jak (staří) muži rozhodují o tělech (mladých) žen. Mužské právo. 2020.

⁶ HAŠKOVCOVÁ, H. *Manuálek o násilí*. Národní centrum ošetřovatelství a nelékařských zdravotnických oborů, 2004, str. 24.

⁷ PAŠKOVÁ, S. *Pojem „porodnické násilí“ v současném právním a medicínském diskurzu*. Diplomová práce, 2018, str. 86

⁸ § 28 odst. 1 zákona č. 372/2011, o zdravotních službách.